

Krónika – válogatás a levéltári élet híreiből*

2022. november 7-én a **Magyar Nemzeti Levéltár (MNL) Országos Levéltára** egy régi rendszeres eseményt, a *Nemzedékek – Levéltári Műhely* című tudományos tanácskozást elevenítette fel. A szervező Tudományos Igazgatóság távlati célja az eseménysorozat rendszeressé tétele, a kollégák kutatási eredményeinek bemutatása, népszerűsítése.

A **Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár** 2020 végén háromnapos *online levéltár-pedagógiai műhelyt* szervezett, amelynek célközönségét magyarországi levéltárakban dolgozó szakemberek alkották. A workshopokon történő beszélgetések nyomán fogalmazódott meg a *Közös útjaink* című kiállítás ötlete. A **Magyar Nemzeti Levéltár több tagintézménye** és a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár között létrejött *együttműködés* legfőbb célja az volt, hogy egy, a magyar zsidóság történetét feldolgozó levéltár- és múzeumpedagógiai projekt valósuljon meg a két közgyűjteményben őrzött írásos és tárgyi emlékek segítségével. A létrehozott virtuális kiállításon keresztül a magyar zsidóság történetét, a magyar–zsidó együttélést mutatják be az alkotók a középkortól a 20. század végéig levéltári iratokon és múzeumi tárgyakon keresztül. A kiállítás célközönségét elsősorban a 12 év feletti általános és középiskolás korosztály, a közoktatásban dolgozó pedagógusok és az érdeklődő felnőttek alkotják.

A **Magyar Nemzeti Levéltár Zala Vármegyei Levéltára** 2022 őszén kinevezett új igazgatója *dr. Káli Csaba* lett.

2022 őszén megjelent az első vármegyei szintézis *Erőszak és hatalomátrendeződés Csanád vármegye falvaiban, 1918. november – 1919. január* címmel az 1918. őszi vidéki erőszakhullámról. *Marosvári Attila* történész, az **MNL Csongrád-Csanád Vármegyei Levéltára Makói Fióklevéltára** munkatársa könyvében korabeli iratok alapján tárja fel az 1918. november eleji erőszakhullám Csanád vármegyei történéseit, azonosítja az erőszak kitöréséhez vezető feszültségóccokat, az elkövetőket és az áldozatokat, meghatározza azokat a motívumokat, amelyek az erőszakos cselekmények mögött meghúzódhattak, illetve bemutatja azokat az állami és helyi intézkedéseket, amelyek az erőszakhullám megfékezését célozták.

* Hírösszeállításunk a 2022. évi 4. szám lapzártája utáni 2022. év végéig történt eseményeket is tartalmazza.

A 2018. április 27-én elhunyt Margit Sarolta de Hartyáni végrendeletében a **Magyar Nemzeti Levéltár**ra hagyta apósa, *Zoltán de Hartyáni családi iratanyagát*. A különleges hungarika anyag a Koppenhágai Magyar Nagykövetség segítségével került a levéltár birtokába.

A hazai felsőoktatási levéltárügyért végzett példaértékű és kimagasló munkája elismeréseként *Pro Archivum Universitatis* elismerésben részesült **dr. Kiss Márton**, a **BME Levéltára** (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár Levéltár) nyugalmazott főlevéltárosa.

Sikeresen lezárult a **Budapest Főváros Levéltára** által 2021-ben indított *Visegrádi Négyek: A visegrádi országok írott örökségének megőrzése és védelme* című állományvédelmi projekt. A Visegrádi V4 pályázat először adott lehetőséget arra, hogy az állományvédelmi területen dolgozó restaurátorok, biológusok és vegyészek összefogjanak gyűjteményeik hatékonyabb megőrzése érdekében. A négy részt vevő ország egy-egy intézményében – Budapest Főváros Levéltárában, Turócszentmártonban a Szlovák Nemzeti Könyvtárban, Prágában a Cseh Nemzeti Könyvtárban és a Varsói Egyetem Biológiai Tanszékén – megrendezett workshopokon állományvédelmi szakemberek osztották meg tudásukat egymással és dolgoztak együtt az általános vészhelyzeti protokollon, valamint az ötnyelvű könyv- és papírrestaurátor szótáron, amelyeket mindenki számára elérhető helyen, a projekt honlapján tettek közzé az együttműködő partnerek.

2022. november 25-én, a Szovjetunióba hurcolt magyar politikai rabok és kényszer-munkások emléknapján sajtótájékoztatóval egybekötött adatbázis-bemutatót tartottak a **Magyar Nemzeti Levéltár** Bécsi kapu téri főépületében. A *Magyar Hadifogoly Híradó* feldolgozását és publikálását a Magyar Nemzeti Levéltár az Országos Széchényi Könyvtárral együttműködve valósította meg. A hetilapot az 1945 novemberben létrejött Központi Hadifogoly Iroda adta ki, amely közvetítette a hadifoglyok és a rokonaikat kereső személyek üzeneteit 1948 végéig. Az elkészült adatbázis a hiányzó első szám kivételével teljes sorozatát nyújtja a megjelent hetilapoknak.

2022. november 27-e és december 3-a között 16. alkalommal rendezték meg a szlovéniai Mariborban a nemzetközi szinten is magas színvonalúnak számító *Alma Mater Europaeae Egyetem* által fémjelzett egyhetes, angol nyelven zajló levéltáros továbbképzést (*16th International Autumn Archival School*), amely színesíti az egyetem által kínált levéltári alapszakot, mesterszakot és doktori képzést. A nyitónapon ünnepélyes keretek között adták át a tagsági emlékérmeket az International Institute for Archival Science of Trieste and Maribor 2022 nyarán kinevezett két új tagjának, Jaqoob Salim Al-Mahrouqinak

(Ománi Szultánátus, National Records and Archives Authority) és Szerényi Ildikónak (Magyar Nemzeti Levéltár). A **Magyar Nemzeti Levéltár** az előadók sorában Szerényi Ildikó képviselte, aki *Indexing by Using Artificial Intelligence and Involving Volunteers* címmel tartott előadást november 29-én, amelyben ismertette az 1828. évi összeírás (HU MNL OL N26) adatbázisban történő feldolgozásának folyamatát és eredményeit.

A **Magyar Nemzeti Levéltár Heves Vármegyei Levéltárának** nyugalmazott gazdasági igazgatója, **Pálok István** 2022. november 27-én *elhunyt*. Pálok István 1939-ben született Egerben. Az egri Közgazdasági Technikum elvégzése után az ÉMÁSZ egri üzletigazgatóságánál helyezkedett el, majd katonai szolgálatának lejártát követően került a Heves Megyei Tanács Kórházába, ahol könyvelőként, később az anyakönyvezési csoport vezetőjeként tevékenykedett. 1964-ben helyezkedett el főkönyvelőként a Heves Megyei Tanács VB Pénzügyi Osztályán. 1978-ban elvégezte a Számviteli Főiskolát, majd 1987-ben a Heves Megyei Levéltár gazdasági igazgatóhelyettesének nevezték ki. 2005-ös nyugdíjazásáig a levéltár munkatársaként tevékenykedett.

2022. november 29-én mutatta be a **Magyar Nemzeti Levéltár** a *Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség* (METEM) és a *Magyarország Barátai Alapítvány* kiadásában megjelent *Angelo Rotta nuncius politikai jelentéseiből 1930–1939 és 1938–1945* című köteteket. A Somorjai Ádám OSB és Csíky Balázs által szerkesztett sorozat harmadik részeként napvilágot látott kétnyelvű kiadványok Angelo Rotta tizenöt éves magyarországi szolgálati idejének Vatikánba küldött politikai jelentéseit tartalmazzák.

Dinko Čutura, a **Horvát Nemzeti Levéltár** főigazgatója 2022. november 30-án jelentette be, hogy *együttműködésük* a **Magyar Nemzeti Levéltárral** a közeljövőben rendkívüli jelentőségűvé válhat, köszönhetően annak, hogy megkezdődhet a Horvátországban őrzött, magyar kutatások eredményeként fellelt, *esztergomi papok és szerzetesek által a 12–13. században írt kódexek feltárása*.

A középiskolai tanárok képzése a 19. század második felében kezdődött meg az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, akkori nevén a Pesti Királyi Tudományegyetemen. 1862-ben hozták létre a *Középiskolai Tanárvizsgáló Bizottságot*. A Bizottság előtt tett sikeres vizsga után kapta meg a jelölt középiskolai tanári oklevelét. A vizsgák jegyzőkönyvei hiánytalanul fennmaradtak az 1864 és 1949 közti korszakban. A fennmaradt iratanyag alapján az **ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár** munkatársai *adatbázist* készítettek. Ebben jelenleg 9236 rekord található. Az adatbázisban *az 1864 és 1924 közt vizsgát tett hallgatók* neve, szakja, vizsgájának dátuma és a vizsgajegyzőkönyv jelzete szerepel.

■

Még 2021 szeptemberében a **Váci Városi Levéltár**ban tartott ülést a Magyar Építész Kamara – Pest Megyei Építész Kamara Vác és Környéke Helyi Építész csoportja. A rendezvény során felvetődött annak a szükségessége, hogy elérhetővé váljanak az építészek és a nagyközönség számára egyaránt a rendelkezésre álló váci térképek. Az elgondolást tett követte, és kamarai, valamint levéltári támogatásból, a *Mérték Építészeti Tervező Kft.-vel* és az *Initcom Kft.-vel* együttműködve az intézmény munkatársai honlapjukon elérhetővé tették a váci térképeket.

■

Újabb dokumentumokkal bővült a **Pécsi Egyházmegyei Levéltár** digitálisan is kutatható *iratanyag-állománya*. Az egyházmegye területén működő 1955-ig alapított plébániák esetén a keresztelési anyakönyvek 1930-ig, a házasságiak 1950-ig, a halottiak pedig 1960-ig váltak hozzáférhetővé.

■

A **Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár Levéltár** 2022 végén újabb két professzori *irathagyatékkal* gazdagodott. *Heller László gépészmérnök és Zádor Mihály építészmérnök professzorok* bekerült dokumentumai hozzájárulhatnak az oktatási, kutatási és feltalálói tevékenységükről szóló ismeretek bővítéséhez.

■

2023 januárjától a **Magyar Nemzeti Levéltár** *iratai* egységesen *elektronikus módon kérhetők* ki a kutatótermi kutatáshoz. A bevezetett kényelmi szolgáltatás országszerte elérhető, az Országos Levéltár és a vármegyei tagintézmények iratainak kutatására azonos módon, elektronikusan adható le aérés.

■

A *Dr. Csiszár Miklósné-émlékdíjat*, az Emlékdíj bizottság döntése alapján 2022-ben **Pákozdi Éva Szilvia**, a **Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Vármegyei Levéltárának** főkönyvtárosa, a kutatószolgálat vezetője kapta kiemelkedő helyismereti munkájáért.

■

2022. december 8-án adták át a *Pro Archivio Nationali díjakat*. A **Magyar Nemzeti Levéltár** által alapított elismerést a levéltár azon munkatársai kapják, akik szakterületükön kiemelkedő teljesítményt nyújtanak, elősegítik annak fejlődését, illetve a szervezet integrációját. A díj I. (arany) fokozatát a 2022. évben **Molnár András** főlevéltáros kapta, aki 1985. szeptember 1. óta a Zala Megyei Levéltár munkatársa. Először levéltáros-könyvtárosként dolgozott, 1990-től levéltáros beosztásba került. Első ízben ideiglenesen, 1993 márciusától 1994 áprilisáig látott el igazgatóhelyettesi feladatokat, majd 1995. január 1-én

ismét az intézmény igazgatóhelyettese, 2000. július 1-én pedig igazgatója lett, amely posztot 2022-ig töltötte be. Jelenleg az *MNL Zala Vármegyei Levéltára* igazgató-helyettese, címzetes igazgatója. A díj II. (ezüst) fokozatát **Kovácsné Rajcsányi Emőke** levéltári kezelő kapta, aki 2004. február 1. óta dolgozik folyamatosan a *Magyar Nemzeti Levéltár 1945 utáni Politikai Kormányzervek és Pártiratok Osztályán*, illetve jogelődjeinél. Elkötelezett, lelkes és lelkiismeretes munkája, valamint iratszeretete közismert az osztályon. A díj III. (bronz) fokozatát a 2022. évben **Török Gábor** levéltári informatikus kapta, aki 2005. április 1-től dolgozik a Baranya Megyei Levéltárban informatikusi munkakörben, s aktívan részt vállal a levéltár szinte minden tevékenységi körében.

Az amerikai *Hungarian Studies Association* kétévente díjazza a magyarságtudományok területén szakfolyóiratban megjelent legkiválóbb angol nyelvű tanulmányt. A *Mark Pittaway Article Prize* 2022. évi nyertese Csősz László (**MNL Országos Levéltára**) és Szeghy-Gayer Veronika (Szlovák Tudományos Akadémia) *Petitioners of Jewish Property in Koice: A Case Study on the Holocaust and Local Society in a Slovak-Hungarian Border Region* című tanulmánya lett (megjelent: *The City and History*, vol. 10, no. 1., 2021. 75–101.).

Budapest Főváros Levéltára két munkatársa a Fővárosi Önkormányzat által *Kulturális szakmai együttműködés támogatása* címmel meghirdetett pályázat keretében két hónapon át *interjúkat készített* a Fővárosi Önkormányzat Alacskai Úti Idősek Otthona és a Fővárosi Önkormányzat Halom Utcai Idősek Otthona lakóival. A megéléstörténet rögzítése csoportos interjúk keretében történt. A két intézmény összesen 33 interjúalánya a felvetett témákat irányított kérdésekkel, de szabad beszélgetés formájában együtt vitatta meg. Többek között szóba kerültek a történelem sorsfordító időszakai (elsősorban 1956 és a rendszerváltozás), a gyermekkor, a családalapítás, a szerelem, a munkahelyek, az étkezés, a játékok, a divat, a szórakozási lehetőségek, az utazás, az időskor és a személyes tragédiák.

A **Magyar Nemzeti Levéltár** *Petőfi Sándor születésének 200. évfordulójára* a költő teljes kapcsolati hálóját feltáró *adatbázist* és a személyéhez köthető magyarországi és külföldi emlékhelyek térképét listáját tette közzé.

A magyar kultúra napja alkalmából 2023. január 22-én a zalaegerszegi Hevesi Sándor Színházban *Molnár András*, a **Magyar Nemzeti Levéltár Zala Vármegyei Levéltárának** igazgatóhelyettese, címzetes igazgatója *oklevelet vehetett át* Zalaegerszeg Megyei Jogú Város polgármesterétől több évtizedes, magas színvonalú tudományos munkájáért és elhivatott intézményvezetői tevékenységéért.

■

Nübl János főlevéltáros, a **Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Vármegyei Levéltárának** munkatársa Kaposvár város ünnepi díszközgyűlésén a megyeszékhely történetének kutatásáért *Kaposvár Szolgálatáért* díjban részesült.

Ráday Mihály (1942–2021) művészettörténész, operatőr, rendező; fővárosi tanács tag, majd országgyűlési és fővárosi képviselő volt. Televíziós műsorával – *Unokáink sem fogják látni* – országos mozgalmat indított az építészeti és művészeti emlékek megmentése, megóvása érdekében. Közéleti funkcióiban is főleg épített környezetünk pusztulása, rombolása ellen, az értékek védelmében lépett fel. Szakmai tevékenységének iratait 1993-tól kezdve több részletben adta át **Budapest Főváros Levéltárának**. E *gyűjtemény* újabb iratokkal *bővült*. 2023 elején bekerült iratok többségét televíziós műsoraihoz, illetve értékvédő tevékenységéhez kapcsolódó, települések, illetve témák szerint kialakított dossziék teszik ki.

■

2023. február 10-én *elhunyt Varga Imréné Gálos Gyöngyi*, a **Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Vármegyei Soproni Levéltárának** egykori munkatársa. Gálos Gyöngyi 1940-ben született Sopronban. A középiskolát a Soproni Közgazdasági Technikum Kereskedelmi Tagozatán végezte. 1958. augusztus 8-án lett a Soproni Levéltár munkatársa, ahol kezdetben az adminisztráció (iktatás), a gazdasági ügyintézés, illetve a kutatószolgálati feladatok ellátása terén tevékenykedett. Ezzel párhuzamosan mind a gyűjtőterületi, mind a szakkönyvtári munkát megismerte. 1995. december 29-én vonult nyugdíjba a Soproni Levéltártól, de 2005. augusztus 1-ig részmunkaidősként még tovább segítette az intézmény munkáját. 1997-től elhunytáig a Soproni Szemle titkári feladatait is ellátta. Munkássága elismeréseként 1995-ben a Magyar Levéltárosok Egyesületének díját vehette át, 2002-ben pedig Sopron szabad királyi várossá emelésének 725. évfordulóján szülővárosa önkormányzatától *Sopronért* emléklapban részesült.

■

A *VEB 2023 Zrt.* 2022 márciusában írta ki veszprémi kulturális és közművelődési intézmények részére *kapacitásfejlesztési pályázatának* második szakaszát. A pályázat célját képezte, hogy a 2023-as Európa Kulturális Fővárosa programévre való felkészülés jegyében előmozdítsa Veszprém város kiemelt közművelődési és kulturális intézményei, illetve legjelentősebb turisztikai látványosságai és rendezvényei tekintetében a jó gyakorlatok gyűjtését, és az intézmények kommunikációs és közönségtájékoztatási rendszerének fejlődését. A **Magyar Nemzeti Levéltár Veszprém Vármegyei Levéltára** 1 960 000 Ft-ot nyert el a munkatársak 90 órás angol nyelvtanfolyamon való részvételére, valamint az épület látogatóbarát és fenntarthatósági fejlesztéseire.

■

Kenyeres István, **Budapest Főváros Levéltára** főigazgatója és Agárdi Bendegúz Szpirosz, a **Görög Intézet** vezetője 2023. február 27-én *együttműködési megállapodást* írt alá. A megállapodás értelmében a felek együttműködnek forrásfeltáró munkák végzésében: a levéltár segítséget nyújt az intézet kutatóinak az őrizetében lévő, görögségre vonatkozó dokumentumok feltárásában, különösen a nemzetiségi (korábban kisebbségi) önkormányzatok, a budapesti oktatási intézmények iratanyagában, valamint Budapest építészeti öröksége görög vonatkozású elemeinek feltárásában. Kölcsönösen egymás rendelkezésére bocsátják az őrizetükben lévő történeti forrással és értékkel rendelkező dokumentumokat és adatbázisokat, együttműködnek és tájékoztatják egymást a görögségre vonatkozó családi hagyatékok, levelezések, háztartási naplók, fotógyűjtemények, egyesületi anyagok meglétére vonatkozó információkról és a lehetséges iratátvételéről.

■

Budapest Főváros Levéltára őrizetébe kerültek *Ács Kató író* és *Kertész László rendező iratai*. Az iratanyag egy polgári családokból származó, a szociáldemokrácia felől induló, a Rákosi- és Kádár-korszakban is érvényesülő értelmiségi házaspár élettörténetébe, személyes és szakmai kapcsolataiba enged bepillantást. Az iratok segítségével nyomon követhetjük Ács Kató íróvá válásának folyamatát, majd az 1950-es évektől az írói pályán való érvényesülés állomásait. Kertész László irathagyatéka színháztörténeti szempontból is jelentős. Mindennek a hátterét adja, de önmagában is érdekes a fennmaradt kevés családi iratanyag, illetve kettejük házastársi levelezése.

■

Elérhetővé vált az ELTE Digitális Intézményi Tudástár oldalon a *doktori fokozatot szerzett hallgatók nyilvántartása*, amely az 1894-től fennmaradt adatokat rögzíti. A tudományegyetemnek ekkor még négy kara volt (Bölcsészettudományi, Jog- és Államtudományi, Teológiai, illetve Orvostudományi Kar), és valamennyi karon adtak ki doktori fokozatot.

■

Új helyre költözött a Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron Vármegye Győri Levéltárának Mosonmagyaróvári Fióklevéltára. Az áthelyezést az tette szükségessé, hogy a helyi piarista iskola régóta helyhiánnyal küzdött és a kiadott kormányrendelet értelmében megkezdődött fejlesztés a levéltár által igénybe vett területet is érintette, amivel párhuzamosan az intézménynek új helyet jelöltek ki. A Mosonmagyaróvári Fióklevéltárat végül az Erkel Ferenc utcai postaépület eddig használaton kívüli részében helyezték el kedvezőbb körülmények között.

■

2023. február 28-án *sajtótájékoztatóra* került sor a **Magyar Nemzeti Levéltár** Bécsi kapu téri főépületében a *magyarországi közgyűjteményekben őrzött aranybullák archeometriai*

és képközlő diagnosztikai vizsgálatáról. A projekt kiemelkedő fontosságát jelzi az interdiszciplináris összefogás mértéke: a nagyszabású és komplex, az aranybullák történetében példa nélkül álló vizsgálatok elvégzésében a levéltár partnere a Magyar Nemzeti Múzeum, az Iparművészeti Múzeum, a Debreceni Atomki Örökségtudományi Laboratóriuma, az Atommagkutató Intézet (Örökségtudományi Laboratórium), az ELKH CSFK Földtani és Geokémiai Intézete, a Semmelweis Egyetem több intézete, a Dr. Genersich Antal Alapítvány és a Széchenyi István Egyetem. A 12 fennmaradt aranybulla nagyobbik része üreges henger. Az elkövetkező vizsgálatok többek között arra is választ adhatnak, hogy egykor mivel tölthették ki belül a pecséteket.

A kommunista szakszolgálatok működésének jobb megismertetésében az **Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárának** hivatalos folyóirata, a *Betekintő* is elévülhetetlen érdemeket szerzett. A 2007-ben indult folyóirat hasábjain megjelent több száz tanulmány, forrásközlés és recenzió a magyar állambiztonságról szerzett tudományos ismeretanyag tisztázására, pontosítására és kiegészítésére törekedett. Az intézmény döntése értelmében a 2022/4. számmal kezdődően a folyóirat évi egy száma angol nyelven jelenik meg, ezzel is elősegítve az eredmények nemzetközi megismertetését.

A **Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára** Bécsi kapu téri épületének szekkókkal díszített lépcsőháza immáron virtuális módon is bejárható. A háromdimenziós felvételeket a legújabb technikai eljárással rögzítette a Nextvision 3D.

A közelmúltban a **Pécsi Egyházmegyei Levéltár** két iratanyaggal gyarapodott. Gyimesi Vilmos (1922–2011) pap fotói (1200 darab felvétel), valamint a Jézus Társasága által működtetett egykori Pius Gimnázium (1912–1948) tablóképei kerültek az intézmény őrizetébe.

2023. március 21-én Novák Katalin köztársasági elnök dr. Szabó Csaba főigazgató meghívására az idén 300 éves levéltári törvény és a Bécsi kapu téri levéltári palota átadásának 100 éves évfordulója alkalmából látogatást tett a **Magyar Nemzeti Levéltár** Bécsi kapu téri épületében.

2023. február 9-én az **Eperjesi Egyetem** és **Győr Megyei Jogú Város Levéltára** tudományos együttműködési szerződést kötött. Március 27-én hasonló megállapodás született a levéltár és a **Holokauszt Dokumentációs Központ és Emlékgűjtemény** között. A megkötött szerződések értelmében a felek együtt kívánnak működni közös kutatási projektek megvalósításában, tudományos munkák publikálásában és konferenciák, rendezvények szervezésében.

■

A Főváros Közgyűlése 2023. március 29-i egyhangú döntése alapján dr. Kenyeres Istvánt újabb öt évre megválasztotta **Budapest Főváros Levéltára** főigazgatójának. A vezetői megbízás 2023. május 16-ától 2028. május 15-éig szól.

■

2023. április 5-én a **Magyar Nemzeti Levéltár** Hungarika munkacsoportja és az MNL Tudományos Igazgatósága második alkalommal rendezte meg az MNL Bécsi kapu téri épületében a *Hungarika workshop*ot. A 2023. évi rendezvény lehetőséget nyújtott a külföldi levéltári hungarikafeltárások legújabb eredményeinek széles körű bemutatására, a jövőbeli feltárások tervezésére, összehangolására és a kutatók közötti tapasztalatcserére.

■

2023. április 5-én elhunyt **Domján Lajos** levéltáros, a **Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár** munkatársa. Domján Lajos 1971-ben született Egerben. Az Eszterházy Károly Tanárképző Főiskolán 1994-ben magyar-történelem szakos tanári, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetemen 1996-ban magyar nyelv és irodalom szakos bölcsész, 1999-ben pedig történelem szakos középiskolai tanári végzettséget szerzett. Levéltár szakos diplomáját 2018-ban nyerte el. 1999 és 2002 között a Kossuth Lajos Kéttannyelvű Fővárosi Gyakorló Műszaki Középiskola és a Szabó Ervin Gimnázium tanára volt. 2002. január 2. és 2017. január 31. között a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár muzeológusaként, majd levéltárosaként dolgozott. A levéltár megszüntetését követően rövid ideig a Magyar Nemzeti Múzeumban nyert alkalmazást, majd 2017 szeptemberétől az Emberi Erőforrások Minisztériuma központi irattárosa, később titkos ügykezelője lett. 2022. május 25-e óta a Miniszterelnökség titkos ügykezelésében folytatta munkáját. Írásai főképp az Orvostörténeti Közleményekben jelentek meg.

■

A Magyar Királyi Belügyminisztérium államrendészeti kartotékkrendszere (HU-MNL-OL-K 150-VII-9/b), köznyelvi elnevezéssel szólva a *Csendőrkarton-adatbázis* és az arra épülő szolgáltatás 2023. április 12-étől a **Magyar Nemzeti Levéltár Adatbázisok Online** felületén kutatható.

■

2023 elején vette át a **Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Vármegyei Levéltára** dr. Dallos Ferenc irathagyatékát. Dallos Ferenc 1945 és 1948 között Gyula város polgármestere, 1948 és 1950 között a Belügyminisztérium városi osztályának helyettes vezetője, majd 1950 és 1953 között a Központi Vezetőség Adminisztratív Osztályának politikai munkatársa volt. 1953-tól 1962 februárjáig a Bács-Kiskun Megyei Tanács Végrehajtó Bizottságának elnöki tisztét töltötte be. 1962-től a Minisztertanács Tanácsszervek Osztályának vezetője, emellett a Központi Bizottság póttagja, valamint az Állam és Igazgatás

című társadalomtudományi folyóirat főszerkesztője volt. A levéltár által őrzött iratanyag a tavasz folyamán egy másik hagyattal is gyarapodott. Állományába került *Kecskeméti Mihály (1930–2017)*, az egyik utolsó kecskeméti *kádármester irathagyatéka*. Kecskeméti Mihály szakmáját szülővárosában tanulta ki, majd hosszú évtizedeken keresztül a rendszerváltozásig dolgozott a Kisiparosok Országos Szervezete keretén belül. Mestersége egykor igen elterjedt kisipari ág volt Kecskeméten, azonban a 20. század végére eltűnt.

A **Magyar Nemzeti Levéltár** többéves múltra visszatekintő levéltári kapcsolatot ápol Dél-Koreával. Az első megkötött egyezmény értelmében – kizárólag kutatói felhasználásra – mikrofilmen és később digitalizálva is átadták a levéltárnak az egykori Magyar Népköztársaság Külügyminisztériuma phenjani iratainak másolatait. A sikeres együttműködés további lehetőségeinek megismerése érdekében 2023. április 20-án *levéltári delegáció látogatott Dél-Koreába*. A küldöttség hat egyetemet és három intézményt, intézetet látogatott meg. A Korea Egyetemmel megkötött *együttműködési keretegyezmény* aláírása mellett egy 2024-re, Budapestre tervezett közös workshop szervezéséről is megállapodás született. A Koreai Tanulmányok Akadémiájának vezetőjénél tett látogatáson a levéltárban található, magyarországi utazók koreai útinaplóinak, egyéb koreai úti jelentéseknek, beszámolóknak reprezentatív, kétnyelvű kiadásáról és közös kiállítások szervezéséről esett szó. A **Koreai Nemzeti Könyvtár** vezetőivel folytatott egyeztetésen kiderült: további, magyar levéltárakban őrzött, koreai vonatkozású iratok digitalizálását szeretnék igényelni, illetve a küldöttség segítségét kérték a V4 országai, valamint a posztszocialista országok koreai iratainak feldolgozásához. A küldöttség megismerkedt a könyvtár közel 100%-os hatékonyságú vegyianyag-fertőtlenítő technológiájával, amely az emberre és környezetre egyaránt teljesen ártalmatlan. A megismert adatok birtokában felmerült az eljárás magyarországi felhasználásának lehetősége. A dél-koreai egyetemek komoly érdeklődést mutattak a magyarországi kapcsolatok iránt, szívesen alakítanának ki együttműködést több magyar felsőoktatási intézménnyel. Fenti törekvésüket a Magyar Nemzeti Levéltár minden lehetséges eszközzel támogatni kívánja a jövőben.

Budapest Főváros Levéltára részt vesz a *City memories: visualizing change in three European capitals* címet viselő projektben, amelynek célja, hogy a közreműködő levéltárak az általuk őrzött építészeti tervanyagot innovatív módszerekkel dolgozzák fel és használják, egymással együttműködve és egymástól tanulva. A projektet a **Stockholmi Városi Levéltár** koordinálja. A kezdeményezéshez harmadik partnerként a **Koppenhágai Városi Levéltár** csatlakozott. A projekt az EU Creative Europe keretprogramja finanszírozásával valósul meg. *Társult Partner* státuszban a projekt megvalósításában részt vállal az Óbudai Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Kara, valamint a *Kortárs Építészeti Központ*. A projekt 22 hónapos futamideje alatt folytatódik az Óbudai Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Karán folyó képzés keretében a levéltár tervanyagai alapján készült 3D történeti épületmodellek közzététele, illesztése a Budapest Időgépre, és a 3D digitális

modellek levéltári átvételére, hosszú távú megőrzésére vonatkozó, nemzetközileg hasznosítható angol nyelvű módszertani útmutató kidolgozása. A Kortárs Építészeti Központtal történő együttműködésben pedig folytatódik a Budapest100 projekt kutatóinak és aktivistáinak módszertani képzése a tervanyag felhasználását illetően, a Budapest100 projekt keretében keletkezett plusz digitális tartalmak (háztörténeti leírások, adatlapok, fotók, kiállítási anyagok) átvétele, archiválása, közzététele a Budapest Időgépen, és erről nemzetközileg hasznosítható módszertani útmutató kidolgozása.

Május 3-án a **Pécsi Egyetemi Levéltár** őrizetébe került Császár Elemér (1891–1955) *fizikus*, az Erzsébet Tudományegyetem professzorának *irathagyatéka*. Császár Elemér 1938–1940 között az orvostudományi karon a fizika nyilvános rendkívüli, 1940–1948 között nyilvános rendes tanára volt. 1942–1943 között az Orvostudományi Kar dékánjaként tevékenykedett. 1948-ban politikai okokból bebörtönözték, 1949-ben népbírói ítélet alapján törölték MTA-tagságát, amelyet 1989-ben posztumusz állítottak helyre. A gazdag irategyüttes a szakmai és családi levelezésen kívül tartalmazza a népbírói per ránk maradt anyagát is. A család kérésére az iratjegyzéket elhelyezték a levéltár honlapján és az átvett iratanyag egészét 2023. október 30-ig ugyanitt kutathatóvá teszik.

A *Doktori disszertációk a Magyar Nemzeti Levéltárból* címmel indított kezdeményezés első három kötetének bemutatójára a **Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár**-ban került sor 2023. május 9-én. Az esemény keretében a következő három kötetet ismertették:

Dr. Rácz György: *A jáki apátság és kegyurai a középkorban*.

Dr. Pál Zoltán: *Társadalomtudomány a diktatúrában*.

Az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete (1966–1989).

Dr. Kőfalviné Ónodi Márta: *A Miasszonyunkról nevezett Kalocsai Szegény Iskolanővérek Társulata 1860–1946. Általános társulattörténet és a II. világháborús események*.

Budapest Főváros Levéltára jóvoltából elérhetővé vált a *Lajta Béla Virtuális Archívum* megújított változata. Az idén 150 éve született építész életművének dokumentumai mostantól az Ybl Miklós vagy a Kós Károly munkásságát bemutató honlapokkal meg egyező felépítésű, azokhoz igazodó megjelenésű felületen tanulmányozhatók.

Világi Dávid